DR. JOSIP ANDRIĆ I POŽEGA: GLAZBENA BAŠTINA, TAMBURAŠKA KULTURA I KULTURNO PAMĆENJE – PREDUVJETI NASTANKA GLAZBENOG FESTIVALA *ZLATNE ŽICE SLAVONIJE*

Dr. Josip Andrić and Požega: musical heritage, tamburitza culture and cultural memory – prerequisites for the creation of the Golden Strings of Slavonia music festival

Vlasta Peći Marčetić
Gradska knjižnica Požega
vlasticap@gmail.com

BROJ BIBLIOGRAFSKE JEDINICE

571

UDK / UDC **78Andrić, J.**
7.091.4:02(497.541Požega)
Pregledni rad / Review paper
Primljeno/ Received: 14.06.2026.

Sažetak

Cilj. Cilj rada jest prikazati život i djelovanje Josipa Andrića s posebnim naglaskom na njegovu povezanost s Požegom i Požeštinom te analizirati njegov doprinos hrvatskoj tamburaškoj i glazbenoj kulturi kroz djela koja se nalaze u zavičajnoj zbirci Possegana Gradske knjižnice Požega. Rad polazi od pretpostavke da je Andrić svojim skladateljskim, muzikološkim i organizacijskim djelovanjem postavio temelje kasnijem razvoju slavonske festivalske tamburaške glazbe, uključujući kulturni kontekst iz kojega će se razviti festival Zlatne žice Slavonije. U radu će biti analizirani biografski podaci, skladateljski opus, muzikološki radovi i organizacijsko djelovanje Josipa Andrića, s posebnim naglaskom na njegov odnos prema Požegi i požeškom kulturnom prostoru.

Pristup/metodologija/dizajn. U radu su korištene metode analize i sinteze stručne i znanstvene literature, sadržajna analiza biografskih i muzikoloških izvora, uključujući i mrežne izvore te komparativna analiza dostupne građe i literature iz zavičajne zbirke Possegana.

Rezultati. Rezultati istraživanja pokazuju kako je Požega imala ključnu ulogu u umjetničkom oblikovanju Josipa Andrića. Njegova skladateljska, muzikološka i organizacijska djelatnost pridonijela je afirmaciji tamburaške glazbe i očuvanju slavonske glazbene baštine. Analiza Andrićevih skladbi i muzikoloških radova pokazuje da njegova djelatnost nije bila usmjerena samo na skladanje, nego i na stvaranje sustava vrijednosti tamburaške glazbe. Upravo se u toj težnji prema profesionalizaciji tamburaške umjetnosti

mogu prepoznati elementi koji su kasnije postali sastavni dio slavonske festivalske glazbene tradicije.

Praktična primjena. Rad može pridonijeti daljnjim istraživanjima zavičajne i glazbene baštine Požeštine te valorizaciji zbirke Possegana kao i uključivanje u projekt digitalizacije koji se sustavno provodi nekoliko godina.

Društveni značaj. Istraživanje potvrđuje važnost Josipa Andrića u oblikovanju kulturnog identiteta Požege i Slavonije.

Originalnost/vrijednost. Rad povezuje Andrićevo glazbeno stvaralaštvo, etnomuzikološki rad i suvremeno vrednovanje njegove ostavštine s kulturnim identitetom Požege.

Ključne riječi: Josip Andrić, *Possegana*, tamburaška glazba, zavičajna baština, *Zlatne žice Slavonije*

Summary

Aim. The aim of the paper is to present the life and work of Josip Andrić, with a special emphasis on his connection to Požega and the Požega region, and to analyze his contribution to Croatian tamburitza and musical culture through the works in the native collection of Possegan of the Požega City Library. The paper starts from the assumption that Andrić, with his compositional, musicological and organizational work, laid the foundations for the later development of Slavonian festival tamburitza music, including the cultural context from which the Golden Strings of Slavonia festival will develop. The paper will analyze biographical data, compositional opus, musicological works and organizational work of Josip Andrić, with a special emphasis on his relationship to Požega and the Požega cultural space.

Approach/methodology/design. The paper uses methods of analysis and synthesis of professional and scientific literature, content analysis of biographical and musicological sources, including online sources, and comparative analysis of available materials and literature from th native collection of Possegana.

Results. The results of the research show that Požega played a key role in the artistic formation of Josip Andrić. His compositional, musicological and organizational activities contributed to the affirmation of tamburitza music and the preservation of Slavonian musical heritage. An analysis of Andrić's compositions and musicological works shows

that his activity was not focused only on composing, but also on creating a system of values for tamburitza music. It is precisely in this striving towards the professionalization of tamburitza art that elements can be recognized that later became an integral part of the Slavonian festival music tradition.

Practical application. This work can contribute to further research into the local and musical heritage of the Požega region and the valorization of the Possegana collection, as well as to its inclusion in the digitization project that has been systematically underway for several years.

Social significance. The research confirms the importance of Josip Andrić in shaping the cultural identity of Požega and Slavonia.

Originality/value. The work connects Andrić's musical creativity, ethnomusicological work and the contemporary evaluation of his legacy with the cultural identity of Požega.

Keywords: *Golden Strings of Slavonia*, Josip Andrić, local heritage, *Possegana*, tamburitza music

1. Uvod

Josip Andrić zauzima značajno mjesto u hrvatskoj glazbenoj i kulturnoj povijesti kao skladatelj, muzikolog, književnik i promicatelj tamburaške glazbe.

Njegova djela, kao i literatura o njegovu životu i radu, sastavni su dio Zavičajne zbirke Possegana Gradske knjižnice Požega, čiji fond čuva najvažnije publikacije povezane s glazbenim opusom Josipa Andrića. Među njima posebno se ističe njegovo djelo *Kako ćemo razumjeti glazbu* objavljeno 1939. godine. Važno mjesto zauzima i autorsko djelo *Tamburaška glazba: historijski pregled*, izdano 1962. godine. Posebno je vrijedna i dragocjena knjiga *Slavonske narodne pjesme Požeške doline*, koju je sakupio, melografski zapisao, obradio i aranžirao Josip Andrić, a objavljena je 1969. godine.

Uz nekoliko primjeraka efemerne građe fond također obuhvaća publikacije posvećene Josipu Andriću, među kojima se izdvaja *Dr Josip Andrić: 1894.–1967.: zbornik*, objavljen 1971. godine, koji je uredio Ladislav Beršek. Josip Andrić zastupljen je i u djelu *Glazbeni život Požege: zbornik radova s muzikoloških skupova u Požegi 1998. i 1999.*, čija je urednica Bosiljka Perić-Kempf, a koje je objavljeno 2000. godine.

Iz navedene građe moguće je rekonstruirati razvoj Andrićeve glazbene misli, njegov odnos prema Požegi te njegov doprinos očuvanju slavonske glazbene baštine. Iako

su o Andriću pisani biografski i muzikološki radovi, njegova povezanost s Požegom kao prostorom umjetničkog sazrijevanja i trajnog stvaralačkog nadahnuća nije dovoljno istražena. Zavičajna zbirka Possegana nije samo mjesto na kojem se čuva knjižnična građa, nego je i izvor za istraživanje kulturnoga pamćenja Požege.

Cilj je analizirati doprinos Josipa Andrića razvoju tamburaške kulture u Požegi, te prikazati njegovu ulogu u oblikovanju kulturnih pretpostavki za nastanak Festivala *Zlatne žice Slavonije*.

Dr. Josip Andrić (1894.–1967.) svojim je glazbenim, muzikološkim, pedagoškim i organizacijskim djelovanjem stvorio ključne kulturološke preduvjete za nastanak i razvoj Festivala Zlatne žice Slavonije u Požegi. Iako festival nije osobno utemeljio, njegov višedesetljetni rad na afirmaciji tamburaške glazbe omogućio je stvaranje kulturnoga okruženja iz kojega je festival mogao proizaći.

Među prvima je sustavno radio na umjetničkom uzdizanju tamburaške glazbe. U djelu *Tamburaška glazba: historijski pregled* ističe kako se „tek kompozitorskim djelovanjem tamburaška glazba izdiže iz diletantizma“ (Andrić 1962, 7). U istoj knjizi navodi se da je skladao više od 700 skladbi, od čega više od 350 za tamburu, čime je postao najplodniji hrvatski tamburaški skladatelj svoga vremena (Andrić 1962, 41).

2. Životopis

Dr. Josip Andrić (1894.–1967.) pripada među najznačajnije hrvatske glazbenike, muzikologe, skladatelje, melografe[1] i kulturne djelatnike 20. stoljeća. Njegov životni i stvaralački put obilježili su prostori Bačke, Srijema, Požege, Zagreba i Praga, dok je upravo Požega ostala trajnim mjestom njegova glazbenoga oblikovanja i umjetničke inspiracije (slika 1).

Fotografija prikazuje Josipa Andrića u razdoblju njegove zrele stvaralačke djelatnosti te vizualno upotpunjuje prikaz osobe čiji je umjetnički i kulturni doprinos predmet ovoga rada.

Rođen je 14. ožujka 1894. godine u Bukinu, kotar Bačka Palanka, na lijevoj obali Dunava, tada u sastavu Ugarske. Otac Josip Andrić bio je bravar i mlinar, a majka Eva

[1] Melograf (grč.) ima dva osnovna značenja:Glazbeni stručnjak (etnomuzikolog): Sakupljač i zapisivač narodnih napjeva i melodija. Mehanički uređaj: Povijesni aparat montiran na klavir (pijanograf) koji je automatski bilježio ono što se na njemu sviralo (Hrvatski jezični portal).

Andrić, rođ. Fabry, umrla je u studenome 1899. godine. Nakon majčine smrti nekoliko godina o njemu se brinula očeva sestrična Reza Maričić iz Šarengrada, a nakon očevoga drugog braka s Amalijom Kavedžić 1901. godine obitelj se preselila u Morović (Andrić 1971, 9).

Osnovno obrazovanje stjecao je u više sredina. Mađarsku pučku školu pohađao je u Bukinu od 1900. do 1901. godine, a nakon preseljenja hrvatsku pučku školu u Moroviću od 1901. do 1905. godine (Andrić 1971, 9–10).

Gimnazijsko obrazovanje započinje u Slavonskoj Požegi, gradu koji će trajno obilježiti njegov kulturni i umjetnički identitet. Od 1905. do 1911. godine bio je učenik požeške gimnazije kao kolegijaš u Nadbiskupskom orfanotrofiju[2], gdje je završio prvih šest razreda. Sedmi i osmi razred pohađao je kao vanjski učenik te je u tom razdoblju stanovao kod obitelji požeškoga književnika Franje Cirakija. Maturirao je 1913. godine, kako se navodi u djelu Dr Josip Andrić: 1894.–1967., zborniku koji je izdan 1971.

Nakon završene gimnazije Andrić se posvetio višestrukom akademskom obrazovanju. Od 1913. do 1917. godine studirao je pravo u Zagrebu, istodobno boraveći u Pragu (1914.–1916.), gdje je pohađao trgovačke nauke i intenzivno se posvećivao glazbi. Potom je studirao skolastičku filozofiju u Innsbrucku (1917.–1918.), a mnogo kasnije i slavistiku u Zagrebu (1943.–1945.). Doktorski stupanj iz prava stekao je 1920. godine u Zagrebu (Hrvatski biografski leksikon).

Glazbeno obrazovanje nije stjecao institucionalno, nego privatnim učenjem i kontinuiranim usavršavanjem. Prve ozbiljnije glazbene poduke primao je u Slavonskoj Požegi[3], a tijekom boravka u Pragu dodatno se usmjerio prema proučavanju glazbene teorije i skladanja. Upravo će spoj pravne naobrazbe, humanističkih interesa i glazbenoga obrazovanja obilježiti njegov kasniji rad skladatelja, muzikologa, publicista i organizatora kulturnoga života.

Posljednje godine života proveo je u Zagrebu. Umro je 7. prosinca 1967. godine u Zagrebu, a pokopan je 9. prosinca 1967. godine na groblju Mirogoj. Sprovodne obrede predvodio je kardinal Franjo Šeper, što svjedoči o društvenom i kulturnom ugledu koji je Andrić uživao u hrvatskoj javnosti (Rendić 1987, 251–254).

[2] Nadbiskupski orfanotrofij – crkvena odgojno-obrazovna ustanova namijenjena smještaju i školovanju učenika slabijega imovinskog stanja (kolegijaša), koja je djelovala uz požešku gimnaziju. Učenici smješteni u orfanotrofiju nazivali su se orfanotrofci ili kolegijaši.
[3] Požega.

3. Opjevani grad: Požega kao trajno nadahnuće u glazbenom i melografskom radu Josipa Andrića

Požega i požeški kraj zauzimali su posebno mjesto u životu i stvaralaštvu dr. Josipa Andrića (1894.–1967.), skladatelja, melografa, književnika i kulturnog djelatnika čiji je opus obilježio hrvatski glazbeni i kulturni prostor 20. stoljeća. Iako rođen izvan Požege, upravo je boravak u ovome gradu obilježio početke njegova umjetničkog oblikovanja i trajno usmjerio njegov interes prema narodnoj glazbenoj tradiciji Slavonije.

Prema vlastitim riječima, Andrić je Požegi pridavao posebno mjesto u vlastitom stvaralačkom razvoju: „Posebnu ljubav posvećujem svojom glazbom i Požegi, u kojoj sam zapravo počeo svoj kompozitorski rad“ (Andrić 1994, 80). U istom djelu ističe kako približno pedeset njegovih skladbi potječe iz Požege ili obrađuje požeške motive i teme, čime se potvrđuje trajna povezanost autora s gradom i njegovim kulturnim identitetom.

U Požegi je Andrić boravio od rujna 1905. godine, kada se upisao u prvi razred Velike gimnazije. U sjećanjima suvremenika ostao je zapamćen kao „malen dječak, rudlaste kose, u smeđem haveloku“[4], ali i kao izrazito marljiv, entuzijastičan i neumoran radnik (Kuntarić 1969, 153–159). Upravo su gimnazijski dani predstavljali razdoblje njegove prve ozbiljne glazbene inicijacije.

Među Andrićevim ranim skladbama nastalim pod utjecajem požeškoga prostora izdvajaju se *Na Sokolovac*, *U Jagodnjaku* i *Pjesnički cvijetak*. Kasnije nastaju i djela koja evociraju požeške uspomene i emocionalni odnos prema gradu, među kojima su Djevojačke *sanje*, *Mjesečeve priče*, *Djevojačka suita* i *Na pjesnikovom grobu*.

Posebno mjesto u Andrićevu opusu zauzimaju skladbe nastale na tekstove požeških autora, čime je dodatno učvršćena povezanost glazbene i književne tradicije požeškoga kraja. Vokalne je skladbe komponirao na riječi požeških pjesnika: Franje Cirakija, Zdenke Marković, Dobriše Cesarića, Bore Pavlovića, Zlate Kolarić – Kišur, Stjepana Pavičića, Dragana Kraljevića, kao i drugih hrvatskih pjesnika. Među njima se ističu skladbe na stihove Silvija Cirakija (*Šumska pjesma*, *Pjesme naše glas*), Viktora Mlinarića (*Ustaj rode*, Sa *Balkana*, *Ljetno jutro*, *Tiha noć*), Josipa Eugena Tomića (*Pod lipom*) te Franje Cirakija (*Drage oči* i opera *Otmica Šijakinja*, čiji je libreto napisao Franjo Ciraki.

[4] engl. *havelock* – 1. Muški ili ženski ogrtač (pelerina); 2. Vojnička kapa sa štitnikom za vrat (Hrvatska enciklopedija).

Andrićeva privrženost Požegi osobito dolazi do izražaja u ciklusu *Požeška suita*, koji obuhvaća skladbe *Na gradu*, *Na Orljavi*, *Pred fra Lukinim spomenikom*, U *Tvorniku*, *Oko Ranjenog Isusa* i *Pogled sa Sokolovca*. U tim djelima glazba postaje svojevrsna zvučna topografija grada i njegove kulturne memorije (Andrić 1971, 11-15).

Uz gradske motive, važan izvor inspiracije predstavljali su i slavonski krajolik te tradicijska kultura. Primjer takvog pristupa jest skladba *Slavonska berba*, inspirirana požeškim vinogradima i lokalnim običajima. U Požegi je 1949. godine nastala i skladba *Ljubavna pjesma* (Andrić 1971, 15), što dodatno potvrđuje trajnu emocionalnu i stvaralačku vezu autora s gradom. Njegov stvaralački pogled obuhvaćao je i slavonski pejzaž – Papuk je, prema suvremenim zapisima, glazbeno interpretirao gotovo simfonijskim pristupom.

4. Organizacijsko, muzikološko i kulturno djelovanje Josipa Andrića kao preduvjet razvoja tamburaške kulture i Festivala Zlatne žice Slavonije

Nakon ranoga skladateljskog i izvođačkog razdoblja obilježenoga Požegom, Josip Andrić razvio je djelovanje koje je nadilazilo individualni umjetnički rad te je postalo jedan od najvažnijih čimbenika institucionalizacije i profesionalizacije tamburaške glazbe u Hrvatskoj.

Vrlo važno mjesto u tom procesu zauzima njegova publicistička i organizacijska djelatnost. Godine 1936. pokrenuo je i uređivao časopis *Hrvatska tamburica*, koji je imao važnu ulogu u oblikovanju stručnoga i umjetničkoga diskursa o tamburaškoj glazbi. Časopis nije bio zamišljen samo kao glasilo izvođača nego i kao prostor glazbene edukacije, objavljivanja novih skladbi, razmjene iskustava te promicanja ideje o tamburi kao ravnopravnom umjetničkom instrumentu (Njikoš 1971, 70).

U nastavku svojega organizacijskog djelovanja Andrić je sudjelovao u osnivanju *Hrvatskoga tamburaškog saveza* u Osijeku 1937. godine. U Savezu je najprije obnašao dužnost potpredsjednika, a potom i predsjednika. Cilj djelovanja Saveza bio je povezivanje tamburaških društava, standardizacija izvođačke prakse, podizanje kvalitete repertoara i stvaranje trajnih organizacijskih temelja za razvoj tamburaške umjetnosti (Njikoš, 1971, 70; Andrić, 1962, 42–43). Smatra se jednim od začetnika ideje organiziranja tamburaških festivala, čime je Osijek postupno postao jedno od važnih središta tamburaške glazbene kulture u Hrvatskoj.

Andrićev doprinos nije bio ograničen na organizacijski rad. Njegov skladateljski opus obuhvaća gotovo sva glazbena područja – operno, simfonijsko, komorno i vokalno stvaralaštvo – no posebno mjesto pripada tamburaškoj glazbi. U vlastitu pregledu razvoja tamburaške umjetnosti ističe da je upravo na području izvorne tamburaške kompozicije ostvario najopsežniji i najznačajniji doprinos među hrvatskim skladateljima svojega vremena (Andrić 1962, 41).

Prema njegovu shvaćanju, položaj instrumenta u glazbenoj kulturi izravno ovisi o kvaliteti glazbene literature koja se za njega stvara. Smatrao je da tambura treba napustiti status pučkoga i pretežno amaterskoga instrumenta te postati umjetnički ravnopravna ostalim glazbenim instrumentima (slika 2). Tambura koju je koristio Josip Andrić simbolizira njegovu trajnu povezanost s tamburaškom glazbom i predstavlja vrijedan dio njegove ostavštine.

U djelu *Tamburaška glazba: historijski pregled* Andrić smatra da je razvoj autorskoga skladateljskog stvaralaštva bio ključan za umjetničko uzdizanje tamburaške glazbe.

Takvo shvaćanje rezultiralo je sustavnim teorijskim i pedagoškim radom. Kako bi glazbenike i širu javnost upoznao s mogućnostima tambure i njezinim umjetničkim potencijalom, Andrić je napisao više stručnih i priručničkih djela. Među njima se posebno izdvajaju *Škola za tambure* (1953.), *Historija tamburaške glazbe* – od koje je objavljen samo prvi dio pod naslovom *Tamburaška glazba: historijski pregled* (1962.), zatim rukopisna *Nauka o tamburi*, koja nije tiskana, te *Mala tamburaška enciklopedija* koja prema dostupnim podacima također nije objavljena (Andrić 1962, 43).

Njegovo djelovanje imalo je dugoročne posljedice za hrvatsku glazbenu kulturu. Sam Andrić navodi kako je skladao više od „700 skladbi“, od čega više od „350 za tamburu“ čime je postao najplodniji hrvatski tamburaški skladatelj svojega razdoblja (Andrić, 1962, 41) i time je stvoren opsežan repertoar koji je omogućio razvoj tamburaških orkestara i profesionalizaciju izvođenja.

Andrićevo estetsko promišljanje glazbe dodatno je razradio u knjizi *Kako ćemo razumjeti glazbu* (1939.), gdje naglašava kako hrvatska narodna glazba i tamburaška tradicija ne smiju ostati na razini pukoga folklornog reproduciranja nego se trebaju razvijati prema višim umjetničkim oblicima (Andrić, 1939, 11).

Upravo se u tome može prepoznati jedan od ključnih kulturnih preduvjeta za kasniji nastanak Festivala Zlatne žice Slavonije u Požegi. Iako Andrić nije bio osnivač festivala, njegov višedesetljetni rad na stvaranju repertoara, oblikovanju stručne literature, organizacijskom povezivanju tamburaških sastava te afirmaciji tambure kao umjetničkoga instrumenta stvorio je kulturno okruženje iz kojega je festival mogao nastati i razvijati se.

4.1. Festival *Zlatne žice Slavonije*

Festival, pokrenut 1969. godine kao *Muzički festival Slavonija*, a od 1990. pod nazivom *Zlatne žice Slavonije*, nastavio je upravo onu ideju autorske tamburaške glazbe koju je Andrić zastupao tijekom cijeloga svojega djelovanja – spoj tradicijske glazbene baštine i suvremenoga umjetničkog izraza.

Zlatne žice Slavonije glazbeni je festival za tamburice, folklornu i pop glazbu koji se svake godine održava u Požegi početkom rujna. Moderni festival održava se svake godine od 1990. Festival je pored glazbe poznat i po vinima, gastronomiji, izložbama i sportskim natjecanjima.

Požega je festivalski grad od davne 1969. godine. Prvi *Muzički festival Slavonije* svoju premijeru doživio je na prostoru današnje „Sportske dvorane Tomislav Pirc“, tada nenatkrivenog „Grabrika“. Ubrzo je postao sinonim za tamburašku slavonsku glazbu i mjesto rađanja velikih imena tradicionalnog glazbenog izričaja. Festival je kroz povijest prolazio neizvjesna razdoblja, mijenjao imena, no uvijek je bio i ostao prepoznatljiv kao požeški tamburaški festival. Od devedesetih godina i revitalizacije nosi ime *Zlatne žice Slavonije* po čemu je poznat i priznat diljem Hrvatske i svijeta.

5. Melografski rad

Osim skladateljskoga rada, značajan doprinos dao je i očuvanju tradicijske glazbene baštine. Prema svjedočanstvu Đure Kuntarića u tekstu *In memoriam Dr. Josip Andrić (1894.–1967.)*, Andrić je prikupio više od 2000 narodnih napjeva i kola, među kojima velik broj slavonskih pjesama (Kuntarić 1969, 153–159). Takav melografski rad omogućio je očuvanje izvornoga glazbenoga nasljeđa i njegovo uključivanje u umjetničku praksu.

Prema dostupnim podacima prikupio je približno dvije tisuće narodnih napjeva iz Hrvatske i Vojvodine, među kojima važno mjesto zauzimaju i zapisi nastali na području Požeške doline (Beršek 1971, 128). U svome radu inzistirao je na očuvanju izvornoga jezičnog i izvedbenog oblika pjesama, bez naknadnih stilskih intervencija, nastojeći sačuvati tekstove i melodije u obliku u kojem su ih izvodili narodni kazivači. Posebnu vrijednost pritom imaju zapisi pjesama na ikavskom govoru kao autentičnom izrazu slavonske tradicije.

U prikazu razvoja zapisivanja slavonske glazbene baštine Andrić posebno ističe povezanost toga procesa s Požegom. Kao jedan od najvažnijih početaka navodi 1847. godinu kada je Karl Katinelli-Obradović objavio jednu od najstarijih zbirki slavonskih narodnih pjesama, nastalu na temelju građe prikupljene u Slavonskoj Požegi tijekom njegova službovanja u gradu. Time su prvi tiskani zapisi slavonske glazbene tradicije izravno povezani s požeškim prostorom. Na tu činjenicu upozorava Josip Andrić u djelu *Slavonske narodne pjesme Požeške doline* (1969, 5).

Nekoliko desetljeća poslije važan doprinos istraživanju slavenske glazbene baštine dao je Franjo Kuhač, koji je tijekom svojih terenskih istraživanja prikupio velik broj narodnih pjesama i plesova iz različitih slavenskih krajeva, među kojima i dvadeset i pet napjeva iz požeškoga kraja (Slavonske narodne pjesme Požeške doline 1969, 5–6).

Kasniji doprinos očuvanju požeške usmene tradicije dala je književnica Zdenka Marković, koja je prikupila i objavila tekstove narodnih pjesama s područja Pleternice bez notnih zapisa. Građa je objavljena u radu *Narodne pjesme: Pleternica u Slavoniji* u publikaciji *Zbornik za narodni život i običaje* (Marković 1916, 101–115). Time je ostvarila važan doprinos dokumentiranju lokalne tradicijske baštine.

Nastavljajući tu tradiciju prikupljanja i dokumentiranja narodne glazbe, Andrić je na poticaj Vinka Žganca od 1948. godine započeo sustavno melografsko istraživanje požeškoga kraja. Rezultat toga rada objavljen je u knjizi *Slavonske narodne pjesme Požeške doline*. U prikazu objavljenom u časopisu *Narodna umjetnost* Dunja Rihtman-Auguštin ističe da je Andrićevo istraživanje bilo posebno važno jer je Požeška dolina do tada bila gotovo nepoznata u etnomuzikološkim istraživanjima te da je autor upozorio na mali broj objavljenih zbirki slavonskih narodnih pjesama (Rihtman-Auguštin 1970, 189–191).

Iz toga proizlazi da Andrić nije samo bilježio tradiciju, nego ju je sačuvao za buduće naraštaje te omogućio njezinu kasniju umjetničku interpretaciju.

Konačan rezultat istraživanja bilo je više od dvjesto melografski obrađenih i zapisanih narodnih pjesama (Andrić 1969, 6), dok se u kasnijim pregledima Andrićeve ostavštine navodi ukupno čak 508 zapisanih pučkih napjeva požeškoga kraja (Pok, 2019). Time je nastala jedna od najvažnijih zbirki tradicijske glazbene građe požeškoga područja te vrijedan doprinos očuvanju slavonske kulturne baštine.

Dio prikupljene građe uključen je i u reprezentativna izdanja hrvatske folklorne baštine. Posebno se izdvaja narodna pjesma iz Doljanovaca koja je objavljena u zbirci *Hrvatske narodne pjesme i plesovi*. Glazbenu obradu priredio je Vinko Žganec, a izdanje je objavila Seljačka sloga u Zagrebu 1951. godine (Andrić 1969, 6).

Andrićev melografski rad nije ostao samo na razini dokumentiranja. Dio zapisanih napjeva poslužio je kao poticaj za nova umjetnička oblikovanja pa su pojedine pjesme kasnije uglazbljivali i drugi skladatelji, među njima Boris Krnic i Ljubo Kuntarić, a izvođene su i putem radijskih programa. Na taj je način tradicijska glazba požeškoga kraja prešla granice lokalne usmene predaje i postala dijelom šireg hrvatskog kulturnog prostora.

6. Josip Andrić u sjećanju Požežana

Sjećanje Požežana na dr. Josipa Andrića (1894.–1967.) traje desetljećima nakon njegove smrti te se očituje kroz različite kulturne programe, koncerte i izložbe kojima grad odaje počast jednom od svojih najznačajnijih glazbenika. Takva kontinuirana obilježavanja svjedoče o dubokoj povezanosti između Andrića i Požege, grada koji je obilježio njegov umjetnički razvoj, ali i grada koji je on svojim skladbama trajno zadužio.

Andrić je u autobiografskim zapisima objavljenima u knjizi *Izabrana djela* istaknuo kako upravo Požegi posvećuje „posebnu ljubav“ jer je u njoj započeo svoj skladateljski rad.(Andrić 1994, 55). Naveo je da je pedesetak njegovih skladbi povezano s Požegom i požeškim krajem. Zbog toga se s pravom može reći da je, zahvaljujući Josipu Andriću, Požega postala najopjevaniji grad u Slavoniji. U svojim je djelima opjevao požeške ulice, trgove, vinograde, brda i ljude, stvarajući jedinstvenu glazbenu sliku grada.

Da su Požežani prepoznali vrijednost njegova rada još za njegova života potvrđuje obilježavanje njegova 70. rođendana. Dana 25. ožujka 1965. godine Osnovna škola „Vlado Brkić Španac“ u Požegi organizirala je svečani koncert pod nazivom Kompozicije Josipa Andrića o Požegi. Program koncerta, koji se danas čuva u privatnom vlasništvu Antula

Šarvarija (Šarvaryja) iz Plavne, svjedoči da su Andrićeve skladbe već tada bile prihvaćene kao sastavni dio kulturnoga identiteta grada. Ova je priredba bila jedno od prvih javnih obilježavanja posvećenih isključivo njegovu stvaralaštvu vezanom uz Požegu.

Više od pola stoljeća poslije, Požega je ponovno odala počast svome skladatelju. Povodom 125. obljetnice njegova rođenja tijekom 2019. godine organizirana je izložba i koncert pod nazivom Pod požeškim brdima, naziv jedne od Andrićevih skladbi. U predvorju Glazbene škole izloženi su artefakti iz Andrićeva osobnog života, a među ostalim i njegova tambura (Jurić, 2019). Program je pripremila Maja Žebčević Matić sa suradnicima iz Gradskog muzeja Požega, a javnosti je predstavljen kao hommage skladatelju koji je svojim djelovanjem obilježio glazbenu i kulturnu povijest grada (slika 3). Fotografija je prikaz suvremenog obilježavanja Andrićeve ostavštine i potvrda kako njegovo stvaralaštvo i danas zauzima važno mjesto u kulturnom životu Požege.

O izložbi i koncertu izvijestio je portal Slavonski.hr u članku objavljenom 27. studenoga 2019. godine. U članku se ističe kako je Andrić Požegi posvetio više od pedeset glazbenih djela te zapisao čak 508 pučkih napjeva požeškoga kraja, čime je trajno zadužio požešku i slavonsku kulturnu baštinu. Naziv manifestacije simbolično je povezao Andrića s požeškim krajolikom koji je često bio nadahnuće njegovim skladbama (Pok, 2019).

Na važnost Požege u Andrićevu životu upozorio je i Đuro Kuntarić u tekstu *In memoriam Dr. Josip Andrić (1894.–1967.)* objavljenom 1969. godine. Kuntarić navodi da je upravo Požega Andriću pružila „prvu inicijaciju glazbenog stvaralaštva“, zbog čega joj je ostao trajno privržen. Njegove skladbe: *Na Sokolovac*, *U Jagodnjaku*, *Slavonska berba*, *Požeške suite* i najpoznatija pjesma *U Požegi na Orljavi* postale su sastavni dio kulturne memorije grada. Zanimljivo je kako najpoznatija pjesma o Požegi, *U Požegi na Orljavi* nije originalno porijeklom iz Požege. Ovu omiljenu gradsku pjesmu Andrić je notno obradio i istražio njezino podrijetlo (slika 4). Karakterom je to vesela pjesma koja se pjeva u veselom društvu i potiče na ispijanje alkohola, tzv. napitnica. Njezino je podrijetlo slovačko te je k nama, po svoj prilici, došla u vrijeme Ilirskog pokreta. Originalan naziv ove pjesme je *Pri Prešporku na Dunaji* (Andrić 1969, 131–132). Zaboravljeno podrijetlo pokazuje kako se jedna melodija preselila sa slavenskog sjevera na slavenski jug i ondje udomaćila.

7. Zaključak ili Požega i Andrić trajno su povezani u hrvatskoj kulturnoj povijesti

Važan doprinos proučavanju Josipa Andrića predstavlja prikaz knjige *Slavonske narodne pjesme Požeške doline* autorice Dunje Rihtman-Auguštin objavljen u časopisu Narodna umjetnost (Rihtman-Auguštin, 1969). U radu se ističe kako je Andrić sustavno prikupljao i zapisivao narodne pjesme Požeške doline te time dao značajan doprinos hrvatskoj etnomuzikologiji. Zaključno se može ustvrditi kako je Požega imala ključnu ulogu u umjetničkom oblikovanju Josipa Andrića, temeljem brojnih djela čiji nastanak je bio inspiriran Požegom i Požeškom dolinom. Zavičajna zbirka Possegana Gradske knjižnice Požega sustavno prikuplja, obrađuje, čuva i daje na korištenje autorska djela Josipa Andrića te publikacije o njegovu životu i radu. Time knjižnica ne samo da osigurava trajno očuvanje vrijedne zavičajne građe, nego i pridonosi njezinoj znanstvenoj, kulturnoj i obrazovnoj valorizaciji te očuvanju kulturnoga identiteta Požege i Požeštine. Kao središnje mjesto prikupljanja i zaštite zavičajne pisane baštine, Possegana predstavlja pouzdan izvor za istraživanja lokalne kulturne povijesti te pruža mogućnosti za razvoj izložbenih, edukativnih i drugih interpretacijskih programa. U skladu s razvojnim planovima Gradske knjižnice Požega, dio građe predviđen je za digitalizaciju kako bi postao dostupniji široj javnosti i istraživačima. Ovaj rad istodobno predstavlja stručni doprinos valorizaciji Zavičajne zbirke Possegana te polazište za njezino predstavljanje na stručnim knjižničarskim skupovima i drugim programima kojima će se dodatno afirmirati ostavština Josipa Andrića i uloga Gradske knjižnice Požega kao čuvarice i promicateljice zavičajne kulturne baštine.

Analiza Andrićevih skladbi i muzikoloških radova pokazuje da njegova djelatnost nije bila usmjerena samo na skladanje, nego i na stvaranje sustava vrijednosti tamburaške glazbe. Upravo se u toj težnji prema profesionalizaciji tamburaške umjetnosti mogu prepoznati elementi koji su kasnije postali sastavni dio slavonske festivalske glazbene tradicije. Festival *Zlatne žice Slavonije* službeno je osnovan 1969. godine, dvije godine nakon Andrićeve smrti. Međutim, analiza njegove stručne literature pokazuje da je upravo on desetljećima prije festivala zastupao ideju umjetničke afirmacije tamburaške glazbe, okupljanja skladatelja i izvođača te stvaranja novih djela temeljenih na slavonskoj tradiciji.

Iz toga proizlazi da Josipa Andrića nije moguće smatrati osnivačem festivala u organizacijskom smislu, ali ga je opravdano promatrati kao njegova idejnoga preteču; dr. Josip Andrić stvorio je plodno kulturno tlo za njegovo nastajanje.

Literatura

Andrić, Josip. 1994. *Izabrana djela*. Vinkovci: Slavonska naklada Privlačica.

Andrić, Josip. 1939. *Kako ćemo razumjeti glazbu*. Zagreb: Hrvatska tamburica.

Andrić, Josip. 1971. „Moja autobiografija." U *Dr Josip Andrić: 1894.–1967.: zbornik*, uredio Ladislav Beršek, 9–16. Zagreb: Organizacioni odbor za podizanje spomenika dru Josipu Andriću: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda Zagreb.

Andrić, Josip. 1969. „Nekoliko bilježaka uz ove pjesme." U *Slavonske narodne pjesme Požeške doline*, uredio Antun Petković, 133–134. Slavonska Požega: Odbor Matice hrvatske.

Andrić, Josip. 1969. „S pjesmom kroz Požešku dolinu." U *Slavonske narodne pjesme Požeške doline*, uredio Antun Petković, 5–6. Slavonska Požega: Odbor Matice hrvatske.
Andrić, Josip. 1962. *Tamburaška glazba: historijski pregled*. Slavonska Požega: Vlastita naklada.

Beršek, Željko. 1971. „Izložbe, komemoracije." U *Dr Josip Andrić: 1894.–1967.: zbornik*, uredio Ladislav Beršek, 128–135. Zagreb: Organizacioni odbor za podizanje spomenika dru Josipu Andriću: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda Zagreb.

Dr Josip Andrić: 1894.–1967.: zbornik. 1971. Urednik Ladislav Beršek. Zagreb: Organizacioni odbor za podizanje spomenika dru Josipu Andriću: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda Zagreb.

Hrvatski biografski leksikon. 1983–2026. s.v. „ANDRIĆ, Josip." Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 28. 5. 2026. https://hbl.lzmk.hr/clanak/andric-josip

Jurić, Silvije. 2019. „Glazbenik koji je zadužio Požegu." *Hrvatska riječ*, 6. 6. 2019. https://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A29529/Glazbenik-koji-je-zaduzio--Pozegu/

Kuntarić, Đuro. 1969. „In memoriam Dr. Josip Andrić (1894.–1967.)." U *Slavonske narodne pjesme Požeške doline*, uredio Antun Petković, 153–159. Slavonska Požega: Odbor Matice hrvatske.

Marković, Zdenka. 1916. „Narodne pjesme: Pleternica u Slavoniji." *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* 21, no. 1: 101–115.

Njikoš, Julije. 1971. „Dr. Josip Andrić, kompozitor i muzikolog." U *Dr Josip Andrić: 1894.–1967.: zbornik*, uredio Ladislav Beršek, 66–75. Zagreb: Organizacioni odbor za podizanje spomenika dru Josipu Andriću: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda Zagreb.

Njikoš, Julije. 1970. „Glazbena djelatnost Josipa Andrića." *Sveta Cecilija* 40, no. 3: 76–78.
Pok, Sanja. 2019. „125. godina rođenja Josipa Andrića: Pod požeškim brdima – izložba i koncert." *Slavonski.hr*, 27. 11. 2019.
https://slavonski.hr/125-godina-rodenja-josipa-andrica-pod-pozeskim-brdima-izlozba-i-koncert/

Program koncerta Kompozicije Josipa Andrića o Požegi. Požega, 25. ožujka 1965. Privatna zbirka Antula Šarvarija (Šarvaryja), Plavna.

Rendić, Smiljana. 1987. „Dr. Josip Andrić (1894.–1967.).“ *Marulić* 3: 251–254. Pristupljeno 28. 5. 2026.
https://www.croatianhistory.net/etf/josip_andric_r.html

Rihtman-Auguštin, Dunja. 1970. „Dr. Josip Andrić, Slavonske narodne pjesme Požeške doline. Matica hrvatska – Odbor Slavonska Požega, Slavonska Požega, 1969., 168 str.
Narodna umjetnost 7, no. 1: 189–191. Pristupljeno 28. 5. 2026. https://hrcak.srce.hr/39321

Slavonske narodne pjesme Požeške doline. 1969. Sakupio i obradio Josip Andrić. Slavonska Požega: Odbor Matice hrvatske.

Zlatne žice Slavonije. n. d. „O festivalu“. Pristupljeno 28. 5. 2026.
https://zlatne-zice-slavonije.hr/o-festivalu/

Žganec, Vinko, ur. 1951. *Hrvatske narodne pjesme i plesovi*. Zagreb: Seljačka sloga.